

УДК 37.011.31:371.1

Олександр Шпак, доктор педагогічних наук, професор
Ванда Вишківська, доцент кафедри теорії та історії педагогіки
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Наталія Примаченко, кандидат педагогічних наук
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

КОНСТРУКТИВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

У статті проведено аналіз професійної діяльності педагога, та окремих компонентів конструктивної діяльності від прогнозування та діагностування до безпосереднього проектування навчально-виховного процесу.

Ключові слова: педагогічне прогнозування, діагностування, цілеутворення, моделювання, творча уява, інтуїція.

Лит. 10.

Александр Шпак, доктор педагогических наук, профессор
Ванда Вышковская, доцент кафедры теории и истории педагогики
Национального педагогического университета
имени М.П. Драгоманова, г. Киев

Наталья Примаченко, кандидат педагогических наук
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

КОНСТРУКТИВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА

В статье проведен анализ профессиональной деятельности педагога, и отдельных компонентов в конструктивной деятельности от прогнозирования и диагностики к непосредственному проектированию учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: педагогическое прогнозирование, диагностирование, целеполагание, моделирование, творческое воображение, интуиция.

Olexander Shpak, Ph.D. (Pedagogic) Prof.
Vanda Vyshkivska, Docent of Theory and History of Pedagogic Department
National Pedagogical University
by M. Drahomanov, Kyiv
Natalia Prymachenko, Ph.D. (Pedagogic)
Drohobych State Pedagogical University
by I. Franko

THE STRUCTURAL COMPONENT OF TEACHER'S PROFESSIONAL ACTIVITY

This paper analyzes the professional work of the teacher and the separate components the constructive activity of predicting and diagnosing to direct the design of the educational process.

Keywords: pedagogical prediction, diagnosing, goal formation, design, creative imagination, intuition.

Постановка проблеми. Педагогічне прогнозування є однією з визначальних умов оптимізації навчального процесу, яке характеризується знаннями про майбутнє. Будь-яке передбачення, будь-яка перспективна мета реалізується поступово. Професійна майстерність педагога тому і виражається у системі щоденних мікропрогнозів, у передбаченні на наступне заняття, в умінні точно ставити сотні педагогічних діагнозів і на їхній основі пропонувати, уточнювати і корегувати педагогічні

завдання, передбачати результати своїх дій та діяльності учнів, планувати і створювати необхідні ситуації, оперативно і точно приймати рішення у невизначених умовах.

Необхідно відзначити, що частина дослідників філософсько-психологічного положення синонімічно вживають поняття “прогнозування” і “передбачення”. На нашу думку, це цілком виправдано, оскільки словник іншомовних слів подає таке тлумачення “прогнозування” – (від грец. передбачення) – процес наукового

передбачення майбутнього стану різних явищ. Тому надалі вживатимемо їх як синонімічні поняття.

З'ясуємо також значення таких понять як “прогноз”, “прогнозування”, “дидактичне прогнозування”, оскільки це важливо для подальшого розуміння сутності механізму конструктивної діяльності. Філософський словник трактує поняття прогнозу як визначення тенденцій та перспектив розвитку тих чи інших процесів на основі даних про їхній минулий і теперішній стан.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження механізму педагогічного прогнозування складають філософсько-психологічні положення про прогнозування як специфічний вид пізнавальної діяльності І.В. Бестужев-Лада, В.Г. Виноградов; основи педагогічного прогнозування Б.С. Гершунський, В.І. Загвязінський, І.П. Підласий, М.М. Скаткін.

Ряд дослідників подають своє пояснення цього терміну. Так, Г.М. Добров [6] характеризує прогноз як вірогідну оцінку можливих шляхів, результатів розвитку тих чи інших явищ і процесів; Г.А. Аванесов – як аргументовану інформацію про майбутнє; В. Каспін та В. Лисичкін [7] – як результат наукового передбачення про можливий наступ явищ, процесів, подій, який ґрунтується на аналізі відповідних даних, що характеризують тенденції і закономірності розвитку прогнозованого об'єкта від минулого до теперішнього і від теперішнього до майбутнього.

Прогнозування виступає необхідним і обов'язковим компонентом у педагогічній діяльності. Психологічною основою прогностичної діяльності педагога є процеси педагогічного мислення та уяви. У науковій літературі цим питанням присвячені дослідження О.В. Брушлінського, І.В. Бестужева-Лади, І.М. Чередова, А.І. Щербакова.

Мета статті. Визначити і обґрунтувати зміст конструктивних складових діяльності педагога.

Вклад основного матеріалу. Звичайно прогнозування розглядається як процес, що безпосередньо передуює прогнозу. Водночас, прогнозування, якщо його розглядати як діяльність суб'єкта, націлену на отримання випереджувальної інформації, являє собою специфічний вид наукового пізнання. Отриманою інформацією можна скористатися по-різному. Наприклад, включити як складову частину в загальну масу інформації, необхідну для проведення того чи іншого комплексного прогнозу; використовувати для розширення і поглиблення наявних знань про той чи інший об'єкт, процес, явище; вона може бути одним із критеріїв правильності прийнятих рішень; сприяти формуванню та уточненню наукових законів і теорій тощо.

Визначення поняття “дидактичне прогнозування” тісно пов'язане з формулюванням предмета дидактики як науки. Відповідно до цього під “дидактичним прогнозуванням” розуміємо процес отримання випереджувальної інформації про об'єкти дидактичних досліджень з метою оптимізації змісту, форм, засобів і методів навчальної діяльності.

Прогнозування в діяльності педагога дозволяє передбачити результати своїх дій завдяки унікальній здатності людини до цілепокладання. Для з'ясування ролі цілепокладання у конструктивній діяльності визначимо зміст механізму цілеутворення.

Різні аспекти цілеутворення досліджували Н. Пов'якель, О. Тихомиров, Ю. Швалб. Поняття цілеутворення вони визначають як формування образу майбутнього результату дій і прийняття цього образу як основи для практичних дій. Основними механізмами цілеутворення, як зазначає О. Тихомиров, є: перетворення неусвідомлених передбачень у мету на стадії підготовки практичної дії; зміна цілей при недосягненні початкових передбачень результату; вибір однієї з багатьох цілей; перетворення мотиву в мотив – мету; перехід від попередніх до кінцевих цілей. А такі дослідники, як В. Зарецький, І. Семенов та А. Холмогорова, називають такі особливості дії механізмів цілеутворення: на різних етапах утворення цілей вони працюють із різною інтенсивністю та виконують різні функції. Так, при постановці загальних цілей зростає роль особистісного аспекту, а при утворенні конкретних цілей провідну роль відіграє предметний аспект.

З поняттям цілеутворення тісно пов'язане поняття цілепокладання. Пояснимо це твердження. Мета як продукт ідеальний дуже рухома, динамічна, оскільки породжується свідомістю діяльної людини. Врахування ролі особистості надає меті загального характеру так, щоб у її динамічній змінності могла б залишатися метою як такою, а людина могла б організувати свою діяльність як послідовний рух до запланованого результату. П. Підкасистий визначає цілепокладання – як систему професійного осмислення об'єктивної соціально-психологічної та культурологічної необхідності певного рівня розвитку особистості: це система аналізу конкретних обставин, в яких перебуває конкретна дитина, і співвіднесення їх із змістом та поставленою метою виховання [8].

Дещо ускладнює розуміння цілепокладання взаємозв'язок цілі і завдань. Завдання, як зазначає П.І. Підкасистий, – це частина мети, її складова. У ході діяльності суб'єкт, як правило, забуває про мету, але пам'ятає про систему завдань і

вибудовує діяльність як їх послідовне вирішення. Проте виконання завдання має здійснюватися у контексті мети. В момент виконання завдання виступає для суб'єкта метою, і відповідно потрапляє в коло інших завдань. Так, у контексті загальної мети діяльності педагог потрапляє у поле постійних перетворень мети у завдання, завдань у мету. Тому, якщо зберігається контекст мети діяльності, то все, що висуває і вирішує педагог, кваліфікується як завдання. А як тільки спільний цільовий контекст виключається і педагог працює у вузькому колі одного завдання, то саме це завдання набуває значення мети.

Мистецтво практичного цілепокладання полягає в умінні визначати завдання, які цілком розкривають зміст мети. Якщо це вдається, то мета досягається.

Мета педагогічної діяльності незалежно від складності шляхів її досягнення – це завжди змодельований результат ще не здійсненої діяльності, представлений у свідомості як проект реальних кількісних та якісних змін педагогічного процесу, його окремих компонентів. Педагогічне прогнозування, будучи пов'язаним з цілеутворенням, своїм кінцевим результатом має конкретизацію педагогічних цілей і їх трансформацію в систему педагогічних завдань. При цьому відбувається матеріалізація педагогічного завдання через його втілення у конкретний навчальний матеріал з урахуванням підготовленості і найближчих резервних можливостей особистості і колективу, тобто тих даних, що дає педагогічне діагностування. Як результат науково вмотивованого прогнозування, педагогічне завдання, як зазначає В.О. Сластьонін, синтезує змістову, мотиваційну і операційну сторони діяльності і педагога і студента. Педагог формулює педагогічне завдання спочатку для себе і тільки потім для студентів та включає їх у його вирішення [9].

Мислення як живий, реальний процес (вирішення завдання) є частковим випадком неперервного розв'язання людиною суперечностей розвитку (між спадковістю і безвідносністю до будь-якого раніше встановленого масштабу). Ця суперечність виступає тут і вирішується в процесі прогнозування суб'єктом майбутнього рішення. Якби було можливим вже на початку розмірковування над завданням одразу і повністю передбачити майбутнє вирішення, то воно миттєво було б вирішено, тобто не вимагало б більше роздумів. І навпаки, якби спочатку було відсутнє передбачення, то процес мислення у даного індивіда взагалі не розпочався б, оскільки він не може здійснюватися навмання без визначеної спрямованості. Як зазначає О.В. Брушлінський [4] суперечності між цими

крайніми випадками роблять очевидною об'єктивну необхідність неперервного мисленнєвого прогнозування як процесу, що поступово формується на різних етапах вирішення завдання. На основі такого прогнозування вказана суперечність і вирішується.

Як стверджує О.В. Брушлінський, мислення як процес необхідний передусім тому, що на перших і на багатьох наступних стадіях певної мислительної діяльності для суб'єкта зовсім або майже зовсім невідомим є шукане. На початку процесу мислення шукане може прогнозуватися лише в найнезначнішій мірі. В свою чергу кінцева стадія процесу мислення, спрямованого на вирішення завдання, не є лише логічно-предметною характеристикою об'єкта, який пізнається. Ця стадія включає в себе, насамперед, ті психічні новоутворення (нові способи аналізу, синтезу, узагальнення), які виникають і набувають розвитку у процесі вирішення завдання. У цьому розумінні будь-яке мислення завжди є продуктивним, творчим, самостійним, таким, що відкриває дещо істотно нове для певного індивіда. Отже, мисленнєве прогнозування шуканого вже є виникнення, виділення та формування визначеного способу вирішення завдання.

Важливу роль в отриманні нового знання, як доведено у працях Б.С. Гершунського та Я. Прухи, відіграє творча уява, фантазія, інтуїція [5]. Цю думку поділяє і Н.І. Кондаков, доводячи, що процес пізнання включає такі форми мислительної діяльності, як передбачення, фантазія, уява, інтуїція, які на основі накопичених у виробничій діяльності знань дають змогу передбачити подальший розвиток предметів і явищ об'єктивного світу.

І.Б. Михайлова розглядає творчу уяву як особливу психічну діяльність, спрямовану на створення принципово нових образів, які надалі можуть бути втілені у продуктах творчої діяльності. Як конструктивний процес, з допомогою якого виникають нові мисленнєві об'єкти, визначає творчу уяву М. Бунге [3].

Важливим компонентом творчої уяви є інтуїція, яку розглядають як здатність отримувати нові знання без логічних обґрунтувань. Вона займає важливе місце у такому творчому процесі, як прогнозування, але наукове передбачення ніколи не зводиться до інтуїції. У своїй праці "Процес навчання" [2] Дж. Брунер пише, що інтуїція являє собою акт схоплення значення, важливості, структури завдання або ситуації, причому це робиться без опори на аналітичні засоби. Правильність або помилковість інтуїції встановлюється, зрештою, не самою інтуїцією, а

звичайними методами перевірки. Прогноз, отриманий лише на основі інтуїтивного припущення, малонадійний прогноз. З іншого боку, інтуїція, яка характеризується неусвідомленістю і безпосередністю, завжди зумовлена досвідом та накопиченими знаннями, не суперечить логічному мисленню. Ці процеси тісно взаємопов'язані. Інтуїція розширює можливості людського мислення, особливо у процесі отримання нових знань.

Для успішної реалізації завдань наукового прогнозування у дидактиці необхідно теоретично осмислити його методологічну базу.

У контексті цієї проблеми австрійський вчений Е. Янч [10], а пізніше і В.О. Сластьонін, обґрунтували два стратегічних підходи до прогнозування – пошуковий та нормативний. За пошукового прогнозування дослідник намагається визначити майбутній стан об'єкта, виходячи з логіки розвитку як самого об'єкта, так і зовнішнього середовища. Нормативне прогнозування передбачає майбутній стан об'єкта, заданим і головним завданням при цьому є знаходження шляхів досягнення цього стану. Таким чином, за пошукового прогнозування, виходячи із засобів, прогнозуються цілі, тоді як за нормативного, виходячи з мети, прогнозуються засоби їх досягнення.

Ефективного результату можна досягнути за розумного поєднання нормативного і пошукового прогнозування.

Е. Янч виділяє три основні групи методів прогнозування (пошукового прогнозування, нормативного прогнозування і прогнозування зі зворотним зв'язком).

Зосередимо увагу на спеціальних прогностичних методах: екстраполяції, експертних оцінок і моделювання. Одним з найбільш поширених методів прогнозування є екстраполяція, під якою розуміють поширення будь-яких закономірностей чи тенденцій, що спостерігаються у визначеному часовому інтервалі (його називають базовим), на інший часовий інтервал (прогностичний). Прогностична екстраполяція у більшості випадків виконується на основі статистично встановлених тенденцій зміни кількісних характеристик прогнозованого об'єкта.

У дидактиці ідеї екстраполяції використовуються при складанні навчальних планів і програм, плануванні навчального процесу, аналізі та діагностиці успішності. Дидактика об'єктивно вимушена звертатися до екстраполяції, яка прискорює і полегшує пізнання складних і багатофакторних дидактичних явищ і процесів.

Прогностична цінність методів екстраполяції істотно зростає, якщо вони використовуються у

поєднанні з іншими методами прогнозування, які враховують якісну багатоманітність і складність процесів викладання і учіння.

Так, до методів експертних оцінок Б.С. Гершунський відносить методи отримання прогностичної інформації на основі виявлення та спеціалізованої обробки думок фахівців, які входять у репрезентативну групу експертів. При цьому необхідно звернути увагу на те, що складність управління педагогічним процесом зумовлена значною різноманітністю чинників, які впливають на розвиток його системи, їхнім складним взаємозв'язком, відсутністю або різкою обмеженістю кількісних співвідношень між різними змінними, які характеризують стан системи. Для управління подібними об'єктами і прогнозування їхнього можливого стану у майбутньому необхідна достатня кількість інформації, пов'язаної з різними аспектами функціонування і розвитку цих об'єктів. Саме тому великого значення набувають методи експертних оцінок, основою яких є використання знань, інтуїції і досвіду кваліфікованих спеціалістів. Для узагальнення різних індивідуальних думок експертів з тих чи інших питань, їх узагальнення і на цій основі отримання колективної експертної оцінки існує ряд способів, які істотно підвищують ймовірність прогнозів, що формуються (усне та письмове опитування, збір письмових висновків, збори за “круглим столом” тощо).

І.В. Бестужев-Лада, простеживши природу прогностичного дослідження, зробив висновок, що будь-який прогноз завжди починається з екстраполяції (у широкому розумінні слова) і завжди завершується прогностичною моделлю [1]. Дотримуючись такої логіки, зосередимо увагу на методі моделювання.

За визначенням Н.В. Кузьміної моделювання – це загальнонауковий метод дослідження будь-яких явищ, який виявляється в дослідженні особливих об'єктів (систем) – моделей (речових або знакових) інших об'єктів – оригіналів або прототипів. Під моделлю розуміється штучно складене для вивчення явище (предмет, процес, ситуація тощо), аналогічне іншому явищу (предмет, процес, ситуація), дослідження якого ускладнене або неможливе.

Дослідники в галузі моделювання (С.І. Архангельський, Б.С. Гершунський, Н.В. Кузьміна та ін.) зазначають, що моделі у всіх випадках виступають як аналоги об'єктів дослідження, тобто вони подібні до останніх, але не тотожні їм. Зокрема, В.В. Красевський відмітив, що в основі моделювання лежить визначена відповідність (але не тотожність) між досліджуваним об'єктом (оригіналом) і його

моделлю. Навчальний процес розглядається як система способів, засобів розширення пізнання дійсності за моделями, котрі ускладнюються. Більше того, всяка інформація про ті чи інші боки предмета вивчення лише тоді стає навчальною, коли вона виражена не натурально, а в певній модельній формі (у вигляді формул, тексту, креслень тощо).

З допомогою таких модельних форм ілюструють ту чи іншу галузь знань, способи управління педагогічними системами; визначають, якими вони мають бути з позиції бажаного результату. Така інформація корисна передусім для того, щоб мати чітке уявлення про кінцевий продукт навчально-виховної діяльності. Зіставлення того, що формує система з тим, що має бути сформовано, дає змогу належним чином оцінити діючу педагогічну систему і здійснювати свідомий пошук шляхів її вдосконалення.

Широке використання методу моделювання в педагогічних дослідженнях пояснюється різноманітністю його гносеологічних функцій, що зумовлює вивчення педагогічних явищ і процесів на спеціальному об'єкті – моделі, яка є проміжною ланкою між суб'єктом (педагогом-дослідником) і предметом дослідження, тобто визначених відносин між елементами навчально-виховної взаємодії.

У.Р. Ешбі писав, що моделювання як метод дослідження – це логіка спрощення. Хоча сам процес спрощення досить складний і неоднозначний, оскільки він пов'язаний з такими процедурами дослідження, за допомогою яких визначаються предмет, цілі і завдання дослідження, формується робоча гіпотеза, проводиться вибір засобів і методів опису і оцінки предметів дослідження та його властивостей. Разом з тим метод моделювання, будучи за своєю природою процедурою, яка здійснюється на основі абстрактно-логічного мислення, передбачає разом з іншими процедурами педагогічного дослідження можливість побудови в її теоретичній частині моделей, котрі виражали б певну логічну завершеність між досліджуваними сторонами предмета дослідження.

Розвиток теорії педагогіки вищої школи неможливий без вирішення багатьох компромісів, оскільки будь-яка (нехай навіть дуже розвинена) теорія завжди розглядає не реальні об'єкти, а їхні ідеалізовані моделі. Цілеспрямована діяльність, як зазначає В.В. Краєвський, з конструювання ідеальних моделей є і особливо складною і особливо необхідною саме в педагогіці. Це зумовлено складністю і багатофакторністю педагогічного процесу, що ускладнює виявлення у ньому закономірних зв'язків. Тому міра

ідеалізації має бути об'єктом активної уваги дослідника.

В механізмі конструктивної діяльності моделювання набуває особливого значення у зв'язку з метою підвищення його теоретичного та практичного рівня, оскільки воно нерозривно пов'язане з абстрагуванням та ідеалізацією. Моделювання використовує такі моделі, які можуть бути ідеалізовані об'єктами дослідження і в цій їхній функції можуть слугувати незамінним засобом теоретичного педагогічного аналізу. Ю.К. Бабанський зазначає, що вагомість методу моделювання визначається ще й його здатністю систематизувати знання про явища або процеси, які вивчаються, підказувати шляхи її найбільш цілісного подання, намічає найбільш повні зв'язки між компонентами. А це дає змогу уникнути прогалин в аналізі зв'язків внутрішнього і зовнішнього характеру, що веде до більш глибокого розкриття сутності досліджуваних явищ. Таким чином, моделювання не тільки робить вивчення більш наочним, але й більш глибоким за своєю суттю.

Педагогічне прогнозування – складний неперервний процес, невисокі етапи розвитку якого об'єктивно зумовлені складністю і дифузністю досліджуваних педагогічних процесів і явищ. Цим і пояснюється недостатньо розроблений методологічний інструментарій педагогічного прогнозування: метод екстраполяції зведений до виявлення тенденцій, метод експертних оцінок залишається досить суб'єктивним, метод моделювання обмежується переважно описовою моделлю.

Стратегія і тактика прогностичних досліджень, вибір раціональних методів і прийомів отримання відповідної випереджувальної інформації значною мірою залежить від належної оцінки функцій дидактичного прогнозування.

Б.С. Гершунський, трансформуючи функції наукового передбачення у дидактику, виділив такі функції педагогічного прогнозування: - управлінську; - перетворювальну; - світоглядну; - теоретичну; - методологічну; - інтегративну або системоутворюючу.

Висновок. Зазначимо, що всі функції дидактичного прогнозування тісно взаємопов'язані і можуть бути реалізовані тільки у взаємодії. Цій об'єктивній вимозі повинен сприяти обмін інформацією, яка виникає у процесі реалізації окремих функцій. Важливу роль відіграє при цьому ще одна – функція комунікативна. Вона необхідна для реалізації решти функцій дидактичного прогнозування, оскільки без обміну інформацією важко розраховувати на отримання перевірених результатів прогностичних досліджень.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ "ТУРИЗМ"

У механізмі конструктивної діяльності прогнозування є невід'ємною частиною, перехідною ланкою від аналізу та діагностування до безпосереднього проектування навчально-виховного процесу. Результати прогнозування забезпечують дослідника вивіреною інформацією про умови протікання педагогічного процесу, можливості його корекції на певних етапах.

1. Бестужев-Лада И.В. *Окно в будущее. Современные проблемы социального прогнозирования.* – М.: Мысль, 1970. – 128 с.
2. Брунер Дж. *Процесс обучения.* – М., 1962. – 84 с.
3. Бунге Марио. *Интуиция и наука.* – М.: Прогресс, 1967. – 80 с.

4. Брушлинский А.В. *Мышление и прогнозирование.* – М.: Мысль, 1982. – 430 с.

5. Гершунский Б.С. *Педагогическая прогностика: Методология, теория, практика.* – К.: Вища школа, 1986. – 200 с.

6. Добров Г.М. *Прогнозирование науки и техники.* – М.: Наука, 1969. – 102 с.

7. Лисичкин В.А. *Теория и практика прогностики. Методологический аспект.* – М.: Наука, 1972. – 224 с.

8. Пидкасистый П.И., Коротяев Б.И. *Организация деятельности ученика на уроке.* – М.: Знание, 1985. – 80 с.

9. Сластенин В.А., Мищенко А.И. *Целостный педагогический процесс как объект профессиональной деятельности учителя.* – М., 1997. – 320 с.

10. Янч Эрих. *Прогнозирование научно-технического прогресса.* – М.: Прогресс, 1970. – 148 с.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2014

УДК 378.147:338.48

Галина Щука, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри туризму, готельної і ресторанної справи
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ "ТУРИЗМ"

У статті аналізуються типові помилки, які допускаються студентами під час виконання випускної кваліфікаційної роботи; визначаються навички, необхідні для успішного виконання цієї роботи та подальшої професійної діяльності; та пропонуються шляхи удосконалення організації науково-дослідної діяльності студентів (на прикладі напряму підготовки "Туризм").

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, випускна кваліфікаційна робота, туристська освіта.

Літ. 5.

Галина Щука, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри туризму, готельного і ресторанного дела
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ НАПРАВЛЕНИЯ ПОДГОТОВКИ "ТУРИЗМ"

В статье анализируются типичные ошибки, которые допускаются студентами при выполнении выпускной квалификационной работы; определяются навыки, необходимые для успешного выполнения этой работы и дальнейшей профессиональной деятельности; и предлагаются пути совершенствования организации научно-исследовательской деятельности студентов (на примере направления подготовки "Туризм").

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, выпускная квалификационная работа, туристское образование.

Halyna Shchuka, Ph.D. (Pedagogic) Docent,
Prof. of Tourism, Hotel and Restaurant Business Department
Luhansk National University by T. Shevchenko

ORGANIZATION OF SCIENTIFIC AND RESEARCH WORK OF STUDENTS OF THE SPECIALTY "TOURISM"

The article analyzes the typical mistakes students made in the execution final qualifying work, determined by the skills required to successfully complete this work and further professional activities, and suggests ways to improve the organization of research activities of students (for example of the specialty "Tourism").

Keywords: scientific and research activity, final qualifying works, tourism education.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стрімкі темпи розвитку світового туристського ринку та бажання України оптимально використовувати

наявний туристський потенціал вимагають постійного удосконалення підготовки кадрів цієї сфери. Перед системою туристської освіти стоїть завдання сформулювати професіонала, здатного